

ENSENYAR ARQUITECTURA

sobre les motivacions. utilitat i objectius

Perquè una ponència sobre Arquitectura i Educació?. Ciutat i hàbitat són presents a tota la nostra realitat de vida en comunitat. Espais de relació, espais per viure i per aprendre, en gaudim i en patim, i del seu estudi i anàlisi en podem extraure experiència i coneixement.

Ens ensenyaven a la universitat que això de l'arquitectura no era sols una professió sinó una forma de vida entesa com un "credo" que algú la situava en un món sols comprensible pels arquitectes. I on la proliferació de la imatge i el culte per l'aparença allunyava cada cop més l'arquitectura de la vida.

Amb absoluta clarividència en Jordi Badia ens il·lustrava en el seu article "l'aire que queda dins" http://www.ara.cat/opinio/Laire-que-queda_0_844115590.html. del qual voldríem reproduir el següent paràgraf:

Deia Lao Tse 600 anys abans de Crist, "que l'arquitectura no són quatre parets i el sostre, sinó l'aire que queda dins". De vegades convé recordar-ho per no caure en el parany de confondre la qualitat de l'arquitectura amb la bellesa de la seva aparença. Tal com deia l'arquitecte Sert "l'arquitectura crea escenaris per a la vida".

L'arquitectura crea els escenaris per a la vida, escenaris per les persones on ambdós s'experimenten mútuament, es llegeixen mútuament.

Més endavant l'article precisava:

El que és essencial és precisament allò que no es construeix, l'espai que queda atrapat. Els edificis esdevenen, quan els entenem d'aquesta manera, una successió de buits habitats on tenen lloc les activitats humanes i on es relacionen.

¿Pot llegir i entendre tota l'expressivitat i força de l'espai algú que no tingui coneixements específics, d'igual manera que sí pot apreciar una pintura de Miró o una novel·la de Goytisolo perquè ho ha après a l'escola?.

En la conferència que va donar Peter Zumthor l'1 de juny de 2003 al palau de Wendlinghausen, publicada amb el títol "Atmósferas" per l'editorial Gustavo Gili, amb una gran sensibilitat intenta compartir amb el públic assistent el que per a ell és important de l'arquitectura i de la percepció de la mateixa.

"Per a mi la realitat arquitectònica sols pot tractar-se de que un edifici em commogui o no".

I destria exhaustivament quins són els efectes que el commouen:

"El cos de l'arquitectura. Com en anatomia, la reunió de coses crea un espai".

"La consonància dels materials, com vibren o no conjuntament".

"El so de l'espai. L'espai com a instrument".

"La temperatura de l'espai. Temperar és com buscar l'afinació".

"Les coses al meu voltant. Allò que s'incorpora després i dona sentit de llar".

"Entre la calma i la seducció. L'espai s'experimenta en i amb el temps".

"La tensió entre l'interior i l'exterior. Espais imperceptibles de trànsit".

"Graus d'intimitat. Mida i proporció en relació amb un mateix".

"La llum sobre les coses. L'emoció de la llum sobre les coses".

Aquests extraordinaris textos ens il·lumina en la comprensió d'aquesta matèria complexa. Perquè no compartir-ho?

En l'ensenyament bàsic a les nostres escoles, a banda de l'aprenentatge del llenguatge, –allò que primer ens distingeix com a essers intel·ligents-, l'educació clàssica pivota entre aquelles matèries que es basen en l'anàlisi i el càlcul –ciències i matemàtiques- i aquelles que ho fan en el coneixement present o passat –geografia, història, art-. I entre ambdós, a l'ensenyament actual, l'arquitectura no hi té lloc.

Són molts els treballs de sensibilització sobre l'arquitectura a algunes escoles de primària d'arreu del nostre país que fa anys es porten a terme des del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, amb experiències que sovint han tingut una important implicació de les comunitats escolars. Durant dos anys la Demarcació de Girona va treballar un procés experimental amb fins a 10 centres de primària, posant l'arquitectura a l'abast dels processos d'aprenentatge dels propis projectes educatius de cada centre escolar.

Però el que van ser treballs engrescadors i d'il·lusió col·lectiva, amb un sense fi de reflexions, anàlisis, aportacions i debats a les aules –al voltant de la geometria o l'expressió gràfica, la història, el llenguatge o la matemàtica, relacionats amb els espais i hàbitats que quotidianament ens envolten- cal incorporar-ho com un ensenyament transversal entre les fases inicials de formació, l'experimentació, la complexitat del medi que ens envolta i el sentit crític i d'anàlisi.

Ensenyar Arquitectura als ensenyaments bàsics té l'aspiració de treballar la formació Integral, despertar el sentit crític i formar capacitats per resoldre problemes complexos. Tot utilitzant recursos de compartir coneixements i processos de col·laboració que eludeixin comportaments autistes.

*"No solament cal renovar a cada instant, i al llarg de tota la vida, les habilitats tècniques i l'educació centrada en el treball; cal fer el mateix, i encara amb més urgència, quant a l'educació per crear ciutadans."
Zygmunt Bauman.*

sobre l'àmbit de treball

Estem davant d'una paradoxa clara: l'arquitectura i l'urbanisme històrics i contemporanis envolten la nostra quotidianitat, són disciplines imprescindibles en la nostra societat. Determinen i defineixen les nostres ciutats, motors de progrés i coneixement. Tot i així, massa sovint vivim d'esquena als espais en que treballem, mengem, aprenem, conduïm, juguem, ...

Ensenyar Arquitectura té com a matèria primera de treball el que ens identifica com a grup d'individus, la ciutat. La ciutat vista des de totes les seves vessants, la ciutat de les diferents èpoques històriques – romana, medieval, renaixentista, de l'exemple i del s. XXI-; la ciutat organitzativa –de viure, de treballar, de carrers, d'edificis, de passeig, d'oci, de cotxes i de persones -; la ciutat de les formes –els volums d'edificis, el traçat dels carrers, les masses d'arbres, els elements simbòlics -; o la ciutat dels colors i les textures, de les llums i les ombres –la vegetació, les façanes, els vidres, els fanals, el mullat, la foscor -; i les remors i les olors....

És un projecte que va dirigit als alumnes de primària dels centres educatius, públics i privats, apte per ser treballat en tots els cicles formatius.

Els nens modelen la seva ciutat somiada.

Des de l'escola amb els companys, els mestres i els professionals, mirant al nostre entorn -la ciutat-, volem crear un espai d'anàlisi i comunicació per mirar, percebre, explorar, manipular, conèixer, jugar i aprendre. Un espai on trobar la mirada còmplice del nen per reconèixer l'arquitectura, aquesta disciplina que està al servei de l'ésser humà. Deixem doncs que els sorprengui. Sols han de girar la mirada a tot el que els envolta. Observar-la, entendre-la, criticar-la i gaudir-la.

sobre la definició de la temàtica

L'arquitectura aporta una visió analítica, crítica i constructiva de la nostra ciutat, dels nostres paisatges, de l'escola o de l'entorn de cada centre amb la finalitat de promoure de manera intel·ligent, directa i activa la competència bàsica de **conviure i habitar el món**.

En aquest projecte, l'alumnat desenvolupa els quatre blocs de competències bàsiques:

- **comunicatives:** expressió oral, escrita, audiovisual, artística i cultural.
- **metodològiques:** tractament de la informació, competència digital, matemàtica i aprendre a aprendre.
- **personals:** autonomia i iniciativa personal.
- **conviure i habitar el món:** coneixement del món físic i interacció amb ell i competència social i ciutadana.

El fet de treballar la realitat immediata amb l'observació i la recollida de dades acostuma al coneixement i facilita el procés d'aprenentatge dels aspectes científics, alhora que implica els alumnes en l'aprenentatge d'actituds i valors de l'educació ciutadana i per la democràcia.

sobre la metodologia

Amb uns objectius principals de:

- . **fomentar** l'interès dels nens pel seu entorn, des de l'arquitectura i l'urbanisme
- . **desenvolupar** la seva capacitat crítica tot experimentant amb l'**espai**.

L'objectiu principal del projecte és **fomentar el interès i motivar la capacitat crítica dels nens per l'arquitectura**, no només com la visió d'uns volums inerts que conformen el paisatge urbà que els envolta, sinó amb l'estudi, l'ús de les eines i la reflexió que li són pròpies, de l'espai vital on es desenvolupen.

Se'ls aproparà als fonaments d'una professió que aglutina diferents disciplines de coneixement, donant-los la possibilitat d'**experimentar** amb un element tan clau i abstracte com és l'**espai**. Utilitzant l'ull com a eina per experimentar els espais, els alumnes adquiriran una visió general i sintètica d'aquelles disciplines que es solapen en la pràctica de l'arquitectura, el reconeixement de les seves funcions i la possibilitat d'integrar-les en la seva pròpia experiència.

El nen és el protagonista de tot el que viu i es fa seu i, per tant, aprèn a conèixer-ho, respectar-ho i estimar-ho.



Es tracta d'experimentar l'arquitectura de forma concreta, tot treballant amb materials reals, per tal d'entendre la pràctica de l'arquitectura com una de les activitats clau per al desenvolupament de la nostra societat.

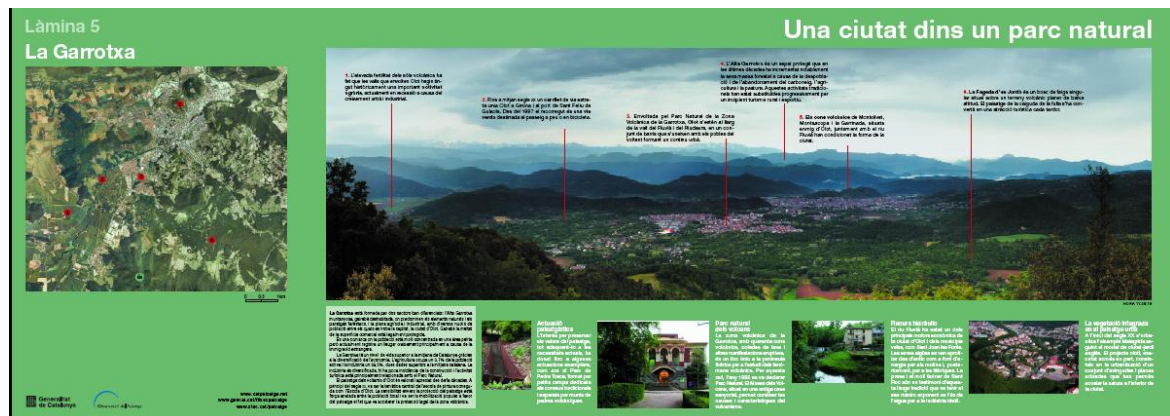
sobre l'explotació didàctica i les eines

Material didàctic

Al nostre país hi fa falta material didàctic adequat preparat per a l'ensenyament de l'arquitectura, especialment adequat per les edats de l'ensenyament bàsic.

Alguns dels productes interessants elaborats fins ara són:

- un CD-Rom interactiu amb jocs i informació educativa d'interès, que ofereix pautes per a la comprensió de l'arquitectura, produït fa uns anys pel Col·legi d'Arquitectes.
- una carpeta de fitxes – làmines panoràmiques amb 12 paisatges del nostre país, produït per l'Observatori del Paisatge, i que des de la plana web Ciutat, Territori, Paisatge, de manera interactiva poden ser treballades, en aquest cas, per alumnes de secundària. http://www.catpaisatge.net/cat/materials_ctp.php.



Cal dissenyar noves eines per a tenir el coneixement i l'anàlisi a l'abast, com algunes aplicacions de mòbil (app) en que es registrin les característiques, la història i les informacions dels llocs i dels edificis, que ho tracti com a joc/prova, i faci més interactiva la relació entre el que s'aprèn i qui ho aprèn.

Tallers d'experimentació

Complementàriament als treballs a l'escola, de manera entrecruada entre centres, es plantegen tallers portats a terme fora dels propis centres basats en l'elaboració de cartografies i maquetes. Això facilita l'accés a les eines, el guiatge professional i una certa rellevància professional del nen.

Exposició de treballs

La producció dels treballs serà visualitzada pels professionals i el públic en general. -A tall d'exemple, fer esment de l'exposició realitzada al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona l'any 2004 anomenada "La ciutat dels nens. Un somni construït"-.



Recull editat dels treballs



El recull editat anual de l'activitat realitzada en el conjunt de centres documenta l'evolució del projecte a l'hora que és un material per compartir entre els propis centres.

http://www.coac.net/Girona/entorn_ideal.pdf
http://www.coac.net/Girona/documents/escola_ideal.pdf